

Predmet: Lovas- opt. Ljuban Devetak i dr.

Apelacioni sud u Beogradu – Odeljenje za ratne zločine

Broj predmeta: KŽ1Po2 br. 3/13

Sednica veća 07.11.2013.

Izveštaj: adv. Marina Kljaić, punomoćnik oštećenih

Branilac okrivljenog Milana Radojčića, advokat Gradimir Nalić, izjavio je žalbu iz svih žalbenih razloga. Izlažući u kratkim crtama žalbu, naveo je da je ožalbenom presudom funkcija okrivljenog Radojčića pogrešno utvrđena. Tokom postupka bilo je potrebno utvrditi da li je Radojčić na funkciju komandanta TO Lovas postavljen pre ili posle 18.10.1991. godine. Nesporno je utvrđeno da je okrivljeni Darko Perić u Lovas došao 17.10.1991. godine i naredio svojim vojnicima da obezbede zatvore, kojima je upravljao Ljuba Jelić. Ta činjenica ozbiljno dovodi u sumnju zaključak suda da je Radojčić imao bilo kakvu ulogu u tom zatvoru, jer je očigledno da je zatvor bio vojni. Takođe, sud je utvrdio da je napadom na Lovas komandovao okrivljeni Krnjajić, što posredno ukazuje da Radojčić nije bio u to vreme komandant TO Lovas, jer bi, u suprotnom, bilo logično da on komanduje napadom. U Lovasu je TO formirana po dolasku pukovnika Kovača, a to je bilo tek 20.10.1991. godine. Sud je utvrdio da je za zatvor bio odgovoran Ljuba Jelić, pa je nelogično da postoji odgovornost Radojčića. Tokom postupka ispitan je veliki broj svedoka, od kojih su 130 svedoci koji nemaju nikakvih neposrednih saznanja. Svedoci su bili kontaminirani, čemu je u velikoj meri doprineo Fond za humanitarno pravo, koji je nakon svakog dana pretresa na svom sajtu objavljivao transkripte sa suđenja, a to sud nije sprečio. Ukazuje da je Lovas bio vrlo važna strateška tačka za vojsku jer je bio kapija Vukovara. U blizini mesta bila je ORA na kojoj je Ante Roso vršio obuku pripadnika ZNG-a među kojima je bio veliki broj Lovlašćana. U samom mestu su postojale oružane formacije koje su bile naoružane preko stranke HDZ. Njihov komandant je bio tadašnji predsednik HDZ-a u Lovasu Adam Rendulić, a njegov zamenik je bio Željko Cirba koji je vrlo ostrašćen. Odbrana je sudu dostavila CD na kojem se nalazi spisak dragovoljaca domovinskog rata, i na istom su svi muškarci koji su bili svedoci u ovom predmetu. Izjavama ovakvih svedoka, koji su bili vrlo pristrasni, sud je poklonio punu veru. Vojska je imala pravo da privodi stanovništvo, zadržava ga i ispituje o njihovom učešću u neprijateljskim formacijama. Takvo zatvaranje i zadržavanje stanovništva se, prema normama međunarodnog prava, ne može tretirati kao nečovečno postupanje. Civilno stanovništvo nije primoravano na prinudni rad, već se radilo o radnoj obavezi, a obavljali su poslove kojima su se i do tada bavili. To nisu bili ponižavajući poslovi ili poslovi kojima se vređa ljudsko dostojanstvo. Sud je pokušao da skupljanje leševa i njihovo sahranjivanje prikaže kao nečovečno postupanje. Te poslove je obavljao seoski grobar. Vojska je učinila šta je mogla, dala je rovokopač da se iskopa zajednička grobnica, a dala je i vreće u kojima su sahranjivani. U Lovasu je postojala vojna uprava. U ožalbenoj presudi sud nije pružio valjane dokaze da je okrivljeni Radojčić prema oštećenima nečovečno postupao. Samo zato što je šutnuo nogom u zadnjicu oštećenog Antona Krizmanića, nije prema istom nečovečno postupao. Da bi ovakvo postupanje moglo da se kvalifikuje kao radnja izvršenja krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, potreban je znatno veći nivo surovosti. Sam oštećeni je, svedočeci, naveo da tog stepena surovosti nije bilo, i da se zbog takvog ponašanja nije naljutio na Radojčića. Takođe, sud nije ponudio valjane dokaze da je okrivljeni povređivao Đuru Antolovića. Iskazu ovog svedoka sud je poklonio veru, iako postoje razlike u njegovim iskazima. Ističe da je sud odbio predlog odbrane da se izvrši veštačenje povreda koje je zadobio ovaj svedok, jer se u medicinskoj dokumentaciji koju poseduje, ne pominju povrede o

kojima je on govorio. Sud je povredio pravo na odbranu svih okrivljenih, jer je ispitivanje svedoka preko video-linka koristio neselektivno, čak 74 puta, pa se u tim slučajevima nije moglo vršiti suočenje okrivljenih i svedoka. Predlaže da sud uvaži žalbu i pobijanu presudu ukine, a predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno postupanje.

Okrivljeni Milan Radojčić, izlažući žalbu, navodi da je TO u Lovasu bila na raspolaganju vojsci. Njihov zadatak je bio da čuvaju školu, vodovod, a bili su i ispred zgrade Mesne zajednice. Njeni pripadnici su bili stariji ljudi. Žali što sud nije hteo više od tri godine, da uvaži predlog odbrane i u svojstvu svedoka ispita Đuru Prodanovića, koji je, čekajući poziv suda, umro, a koji bi najbolje objasnio njegovu funkciju u Lovasu. Navodi da je sud pogrešno zaključio da je on uveo radnu obavezu, on je istu samo provodio. Radio je zajedno sa meštanima Hrvatima, pa tako navodi da je zajedno sa svedokom Kuveždićem bio na banderi i priključivao struju. Nije učestvovao u formiranju zatvora niti je zlostavljao zatvorene meštane Hrvate. Iskaze svedoka koji ga terete sud je prihvatao a da pri tom nije sa dovoljnom pažnjom ocenjivao da li su takvi svedoci nepristrasni, mada među njima ima dosta ostrašćenih. Ističe da je sud dao preveliki značaj svedočenju Ljube Jelića, koji je, izbegavajući vlastitu odgovornost, za sve što je činio teretio njega.

Branilac okrivljenog Miodraga Dimitrijevića advokat Boris Zorko, izlažući žalbu, naveo je da u ožalbenoj presudi nema odgovora koju funkciju je okrivljeni Miodrag Dimitrijević imao u Lovasu. Sud ovu činjenicu nije želeo detaljno da ispita, jer pojmovno nije razlikovao štab i jedinicu, što je od suštinske važnosti za pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja. Komandnu funkciju okrivljenog sud je utvrdio na osnovu vojnog dokumenta od 10.10.1991. godine koji je sam po sebi veoma sporan, jer se stranice dokumenta razlikuju, kao da su naknadno menjane. U isto vreme ovaj dokument je u koliziji sa dokumentom od 21.10.1991. godine, a to ozbiljno pitanje sud uopšte nije analizirao. Ističe da je veštačenje veštaka vojne struke veoma sporno, te da istim nije u celosti razjašnjen međusobni odnos različitih formacija koje su se nalazile na tom području. Veštak je sebi dozvolio da pretpostavlja, što je vidljivo iz njegovog iskaza datog na glavnom pretresu, kojom prilikom je izjavio da je pretpostavio da je Lončar neka ovlašćenja preneo na okrivljenog Dimitrijevića. Često je kao dokaz korištena privatna beležnica okrivljenog Dimitrijevića, mada ona nije bila obuhvaćena veštačenjem. Sud je vršio selektivnu analizu dokaza. Svedok Drago Romić nije potvrdio komandnu odgovornost okrivljenog Dimitrijevića kako to sud navodi. Takođe, ni svedok Dušan Lončar, koji je donosio ključne vojne akte kao komandant 2 brigade, negirao je bilo kakav hijerarhijski odnos između njega i okrivljenog. Ovaj deo njegovog iskaza sud nije prihvatio, a da za to nije dao valjane razloge. U ožalbenoj presudi je nerazjašnjeno kako su to okrivljeni Dimitrijević i Devetak zajednički doneli odluku. Izostala je analiza ovakvog postupanja okrivljenih. Sud je prilikom odmeravanja kazne, okrivljenom kao otežavajuću okolnost cenio njegovu zloupotrebu položaja, a da pri tom uopšte nije utvrdio taj položaj. Predlaže da se pobijana presuda preinači o okrivljeni Miodrag Dimitrijević oslobodi od krivične odgovornosti.

Branilac okrivljenog Draka Perića, advokat Jasmina Živić izjavila je žalbu iz svih žalbenih razloga. Navodi da je ožalbena presuda zahvaćena bitnim povredama postupka, jer postoji znatna protivrečnost između onoga što se navodi u presude o sadržini odbrane okrivljenog i njegove odbrane. Naime, u presudi se često navodi da je okrivljeni priznao delo za koje se tereti, mada je isti samo priznao da je preduzeo određene radnje. Iz obrazloženja presude nije vidljivo kojim dokazima je demantovana njegova odbrana. Okrivljeni nije uradio ništa nezakonito, samo je preneo naređenje, a iz istog nije mogao da zaključi da je naređeno izvršenje krivičnog dela. Nije razjašnjena ni sadržina

samog naređenja koje je dobio, pa je stoga potpuno nejasno na osnovu čega je onda okrivljeni izdao naređenje da se prema civilima nečovečno postupuje. Dobijeno naređenje je samo preneo, a u konkretnom slučaju, civili se nisu kretali trasom koju je odredio okrivljeni Dimitrijević, a Perić preneo okrivljenim Josipoviću i Vlajkoviću. Sve naredbe koje je okrivljeni Perić izdao bile su u cilju zaštite civila, jer je nakon događaja na minskom polju, prekinuo razminiranje i naredio svojim vojnicima da čuvaju ranjene civile. Predlaže da se pobijana presuda preinači i okrivljeni oslobodi od krivične odgovornosti.

Branilac okrivljenog Radovana Vlajkovića, advokat Boris Zorko, izlažući žalbu, naveo je da su radnje izvršenja krivičnog dela u odnosu na okrivljenog Vlajkovića, u pobijanoj presudi, veoma nejasne. Izostala je analiza radnji okrivljenog i njegove čete, a posebno analiza njegovih navoda da je odbio da izvrši naređenje koje je dobio od okrivljenog Perića. Ni jedna radnja koju je okrivljeni preduzeo ne može se inkriminisati kao radnja izvršenja krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Upadljivo je da sud odbacuje sve izjave svedoka, pripadnika valjevske čete koji su bili očevici događaja na minskom polju. Iz tih iskaza sud uzima samo one delove koji potkrepljuju konstrukciju presude. Ako je sud utvrdio da je okrivljeni Vlajković učestvovao u izvršenju krivičnog dela, morao je da navede i radnje koje je preduzeo, što, međutim, nije učinio. Izostala je analiza oblika vinosti koju je sud utvrdio u odnosu na okrivljenog, a takođe postoji i bitna povreda odredaba krivičnog postupka jer sud nikada nije odlučio o predlogu odbrane da se, nakon izmene optužnice ponovo ispita jedan svedok. Predložio je da sud uvaži žalbu i okrivljenog oslobodi od krivične odgovornosti.

Okrivljeni Radovan Vlajković, izlažući žalbu kratko je naveo da smatra da sud nije pravilno utvrdio činjenično stanje, jer on nikada nije izdao nikakvu naredbu, što svedoci u svojim iskazima i potvrđuju, pa je predložio da ga sud oslobodi od krivične odgovornosti.

Branilac okrivljenog Radisava Josipovića, advokat Đorđe Kalanj, izlažući žalbu, naveo je da pobijana presuda nema razloga o odlučnim činjenicama, jer je u istoj izostalo obrazloženje o ulozi koju je okrivljeni imao u odnosu na civile. Svedok Šelebaj naveo je u svom iskazu da je video 40 vojnika u maskirnim uniformama koji su ih postrojili i povelili na minsko polje, ali ne navodi da je to učinio neki od pripadnika TO Valjevo. Okrivljenog ni jedan oštećeni ne spominje kao lice koje ih je povelilo ili izdalo bilo kakvo naređenje. Veštak vojne struke, izjašnjavajući se o ulozi okrivljenog, naveo je da je on mogao biti samo izvršilac naredbi. Presuda je protrivredna sama sebi, jer se u istoj navodi da TRZ nije teretilo Josipovića da je nešto naređivao, a u isto vreme ne prihvata iskaze svedoka upravo u onom delu u kojem oni potvrđuju da od okrivljenog nisu dobili nikakvu naredbu, da bi posle, u istoj bilo navedeno da je oglašen krivim za nečovečno postupanje. Zbog učinjenih bitnih povreda odredaba krivičnog postupka predlaže da se ožalbena presuda ukine.

Okrivljeni Radisav Josipović, izlažući svoju žalbu, u kratkim crtama navodi da ne može da prihvati da je oglašen krivim kada ga ni jedan svedok nije teretio, pa stoga predlaže da ga sud oslobodi od krivične odgovornosti.

Branilac okrivljenog Aleksandra Nikolaidisa, advokat Branko Dimić, izlažući žalbu, ističe da je pobijana presuda nerazumljiva i nejasna jer nema konkretizacije radnji izvršenja krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim. U istoj se navodi da je okrivljeni učestvovao u ubistvu najmanje jednog civila, bez da su navedene radnje koje je preduzimao i o kom civilu je reč. Dokaz na kojem je

sud zasnovao svoju odluku je iskaz svedoka Ljube Jelića, i to samo onaj njegov deo koji potvrđuje navode optužnice. Ocena dokaza koji terete okrivljenog je veoma selektivna, pa se iz istih izdvajaju samo oni delovi koji ga terete, dok se zanemaruju delovi koji potvrđuju njegovu odbranu. Kao primer navodi da je sud uvažio samo one delove odbrane optuženog Nikolajidisa i Stevanovića u kojima jedan drugog terete. Sud je kao dokaze koristio izjave svedoka koje je pribavio zamolbenim putem iz suda u Hrvatskoj, a tom prilikom odbrana nije imala mogućnost da tim svedocima postavlja pitanja. Takođe je okrivljenom bilo uskraćeno pravo na odbranu prekomernim korišćenjem video linka, putem kojeg su svedočila čak 74 svedoka, jer u tim slučajevima nije postojala mogućnost suočenja svedoka i okrivljenog. Sud je kao validne dokaze prihvatao i iskaze svedoka koji su svedočili više puta, u čijim se svedočenjima, protekom vremena javljalo sve više detalja, što nije logično, jer ljudi protekom vremena zaboravljaju, pa je očigledno da su svedoci bili instuisani. Ukazuje da je sud pogrešno ocenio iskaz svedoka Snežane Krizmanić, jer isti ne ukazuje da je okrivljeni prema njoj nečovečno postupao ili je mučio. Predlaže da se žalba uvaži i okrivljeni oslobodi od krivične odgovornosti.

Okrivljeni Aleksandar Nikolaidis, izlažući žalbu, ukratko je naveo da je sud pogrešno utvrdio činjenično stanje jer je odluku o njegovoj krivici zasnovao na veoma spornim iskazima svedoka Ljube Jelića, koji nije govorio istinu, kako bi izbegao vlastitu odgovornost. Ističe da mu je uskraćeno pravo na odbranu, jer sud nije prihvatio njegov predlog da se ponovo ispita svedok Snežana Krizmanić. Prilikom prvog ispitivanja ovog svedoka, TRZ ga nije teretilo da ju je mučio, pa je na te okolnosti nije tada ni ispitivao. Predlaže da ga sud oslobodi od krivične odgovornosti.

Branilac okrivljenog Jovana Dimitrijevića, advokat Gordana Živanović, pre izlaganja žalbe ističe da je tokom čitavog postupka pod snažnim utiskom kako su se iz ovog stravičnog događaja na minskom polju izvukli pripadnici JNA i svu odgovornost svalili na dobrovoljce, među kojima je i njen branjenik. U odnosu na ožalbenu presudu, navodi da je ista prepuna povreda odredaba krivičnog postupka. Kao primer navodi da je okrivljeni više puta, u različitim svojstvima davao iskaz, i da je sud, njegovu izjavu, koju je dao kao građanin, izdvojio iz spisa. Međutim, sve te iskaze sud je upotrebio prilikom ispitivanja okrivljenog. Odbrani nije data mogućnost da u tom trenutku reaguje, već je rečeno da će to moći da iznese na kraju ispitivanja okrivljenog kao primedbu. Tokom čitavog postupka sud je kao svedoke koji su položili zakletvu, ispitivao lica za koje je bilo očigledno da su direktni učesnici tih događaja. Činjenično stanje je apsolutno nepravilno i nepotpuno utvrđeno. Postoji niz nelogičnosti u opisu radnji izvršenja okrivljenog. Tako je sud na jednom mestu u presudi za okrivljenog rekao da je jedan od naredbodavaca, a onda na drugom mestu, da ga za to ne oglašava krivim. Okrivljenog Jovana Dimitrijevića niko od okrivljenih nije identifikovao kao aktivnog, ili naredbodavca u događajima na minskom polju. Sud kao dokaz da je okrivljeni komandovao civilima na minskom polju koristi izjave svedoka – pripadnika TO Valjevo, koji ga opisuju kao visokog čoveka, plavog, ćelavog ili obrijane glave. Okrivljeni nikada nije bio ni plav, ni ćelav ni obrijane glave. Jedini svedok koji tereti okrivljenog je Nikola Vuković, po zlu čuveni Nikola “Krakonja” a sud iskazu ovakvog svedoka poklanja punu veru. Svedoci navode da su u Lovasu bili vojnici u prskanim maskirnim uniformama, a da su zadužili takve uniforme, svedoče dobrovoljci iz Valjeva. Oni spominju da je takvu uniformu zadužio i neki “mali Joca”. U svojstvu građana izjavu je dao i Jovan Pjanović, ali sud nije prihvatio predlog odbrane da se on ispita u svojstvu svedoka. Tako je ostao sporan identitet ovog čoveka, mada bi on mogao biti upravo taj Joca koji je bio na minskom polju. Sud svoju odluku o krivici Dimitrijevića zasniva na iskazu svedoka Radmilovića koji je rekao

da je razminiranje komandovao neko sa zečijom usnom. Okrivljeni nema zečiju usnu. Predlaže sudu da uvaži žalbu i njenog branjenika oslobodi od krivične odgovornosti.

Marica Devetak, supruga okrivljenog Ljubana Devetaka, izlažući žalbu koju je izjavila u korist svog supruga, navela je da je to suđenje bilo uvreda za zdrav razum. Njenog supruga terete i za minsko polje koje uopšte ne postoji, jer su svi stradali od metka. Navodi da su njenu porodicu uništili sud i TRZ.

Objedinjeni odgovor TRZ na sve žalbe

Zamenik Tužioca za ratne zločine Veselin Mrdak, u kratkim crtama je naveo da je tužilaštvo odgovorilo pojedinačno na sve izjavljene žalbe. Iste ocenjuje kao neosnovane, smatra da je sud pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje i pravilno primenio materijalno pravo, da presuda nije zahvaćena bitnim povredama postupka. Predlaže sudu da sve žalbe odbije kao neosnovane i potvrdi prvostepenu presudu.

Fond za humanitarno pravo